

Serenade.

was het in Drente gewoonte zoo'n onhandige minnaar de „soore-paal" te sturen. Dit was een groote

dorre tak, die aan zijn huisdeur werd vastgebonden. En op de trouwdag van zijn gewezen meisje werd zijn huis geheel gebarricadeerd.

Hekken, palen, karren en alles wat er maar eenigszins te vinden en te verslepen was werd voor zijn deur opgestapeld, zoodat hij die dag zijn huis niet kon verlaten. Ook dan moesten voor deze „attentie" zijn kameraden goed worden onthaald.

Het is anders een hard gelag, als het meisje, dat je zoo graag had willen hebben, er met een ander vandoor gaat en je moet dan nog trakteeren ook.

Maar gelukkig eindigden lang niet alle vrijages op zoo'n tragische manier. Na een periode van „losse verkeer" ontving de aanbieder meestal het vurig begeerde ja.

Dan volgde de officieele kennismaking met de ouders. En als van hen de goedkeuring verkregen was, werd met een feest dat klonk als een klok de verloving beklonken.

DE GETROUWEN

DOOR JO VAN AMMERS-KÜLLER

Men voelt zich angstig en opgejaagd door het huidige wereldgebeuren. En zeker terecht. Doch zou men ons *heden* ook niet eens met vroeger kunnen vergelijken? Dan zou men nog wat anders zien!

Het ergst moet het wel geweest zijn met de val van het West-romeinsche Rijk. Het Imperium viel. Zijn prestige was zoo ongelooflijk groot geweest, dat tenslotte de façade alleen nog ontzag inboezemde, zelfs al wist men dat achter die façade een leegte zich bevond. Als een wilg op zijn schors, zóó heeft het Imperium de laatste twee, drie eeuwen van zijn bestaan geleefd. En zie, opeens was er *niets* meer. Doch we wilden eigenlijk niet over een zoo ver verleden spreken. We moeten ons eens realiseeren dat er een „Fransche tijd" is geweest, waar onze eigen betovergrootouders nog getuige van zijn geweest. De schok van de Revolutie is stellig niet zoo veel geringer geweest dan de schok welke ons de wereldoorlog bracht. En vlak daaroverheen kwam Napoleon Bonaparte.....

De verleiding zou hier liggen om over dezen man afzonderlijk te gaan spreken. Maar dan is er 't eind van weg, en *De Getrouwen* (uitgave J. M. Meulenhoff, Amsterdam) kwamen niet eens aan de beurt. Want over Bonaparte schrijft men geen opstelletjes, maar bibliotheken. Laat ons daarom liever eens zien hoe Mevrouw van Ammers-Küllers forsche hand dit geweldige onderwerp heeft aangevat.

Mevrouw van Ammers-Küller bezit arendsoogen, daarmee kan zij een ontzaglijk, haast onmetelijk terrein overzien. En als schrijfster is zij, en stellig niet in de laatste plaats, organisatrice. Zij weet zoo meesterlijk te releveeren, iets naar voren, iets naar

achter te brengen; iets bijna te doen vergeten, om het op 't juiste moment weer in 't volle licht te plaatsen, dat men voor een zoodanige gave van compositie groot respect moet hebben. Wie, om eens iets te noemen, denkt bij 't lezen van zooveel ontstellende gebeurtenissen aan een half versteend grootje, dat zoo waar nog in leven is. Al zijn 't alleen de oogen nog maar, die flikkeren als vlammetjes in een vergaan gezichtje: Madame-Mère, de Friesche douairière Rombouts, moeder van Betje, die met Lourens Jan Tavelinck de oudere is getrouwd geweest, in een verleden van eer en grootheid, toen Tavelinck burgemeester was van Amsterdam. In het eerste deel van de trilogie hoort zij thuis, in een andere, vervlogen wereld. Nu is haar kleinzoon, bij wien zij, zonder eigen middelen meer te bezitten, inwoont, zelf al een gebroken, vergeten oude man, niet veel méér waard dan zijn grootmoeder. Doch Madame-Mère heeft twee dingen ongerept door de vele decenniën haars levens medegenomen: haar onverwoestbaar Friesch accent, en haar onverwoestbare Oranjeliefde. En hoe prachtig is dan het moment als deze schim van 't voorheen opeens weer in de lichte dag staat, de dag dat eindelijk de vrijheid voor Holland weer aanbreekt. Dat men weer *oranje* draagt. De douairière Rombouts heeft in de jaren dat men zelfs geen „oranje peentjes" meer eten durfde, één drift tot verzamelen gekend: boordevol ligt de lade van haar chiffonière met oranje-lapjes en lintjes, de achterkleinkinderen hebben daar genoeg mee gespot. En nu... de Prins is terug! De oranje-lintjes staan op uit het graf eener chiffonière-lade! En Madame-Mère wil daar

zelf nog bij wezen. Haar achterkleinzoon moet haar de trap op dragen, dat gaat gemakkelijk, zij weegt niets meer, hij is een volwassen jonge man. Daar, in de immer angstvallig gesloten lade, ligt de oude schat; zelf nog ontsluit de douairière Rombouts het slot, en de meisjes, de achterkleinkinderen, nemen alles mede in haar boezelaars. Zelf spelt zij voor den achterkleinzoon Jan nog een cocarde van een oranje lint, dat nu opeens zoo wonder verheerlijkt lijkt. Met twee spelden uit haar eigen omslagdoek. En opeens, toen hij zijn overgrootmoeder de trap weer afdroeg, zij haar armen om zijn hals geslagen, haar rimpelig gezichtje binnen de groote zwarte muts dicht bij 't zijne, had hij met ontroering geweten dat dit vergeten grootje zijn leven had bestierd. Want *zij* heeft hem als kind van Oranje verteld, en hoe 't zonder Oranje altijd misliep met Holland. En van generaal Tavelinck, dien voorvader, vriend van Prins Willem. En stellig had hij, zooals zijn jonge vrouw dat wilde, de huik naar de wind gehangen, en een dienaar van den Lammen Koning en van den Usurpator zijn geworden, als de Oranje-verhalen der Friesche voormoeder niet zoo diep in zijn gemoed waren geprent. Het is de drang eener onwrikbare overtuiging welke een oude mond zóó welsprekend kan maken dat het vierde geslacht er zich nog naar richt.

Er is nog iets dat deze roman zoo boeiend maakt, dat men zijn respectabele omvang van 486 pagina's niet telt. Dat is het wonderlijke, kantelige, van bijna elks levenslot. Allen, of zoo goed als allen, zijn vroeger in geheel anderen doen geweest, en nu houden zij zich over en weer maar van den domme. Den een gaat het beter af dan den ander, maar over 't geheel maakt de nieuwbakken adel nog zoo'n onhandig figuur niet; er is een soort collectief parvenu-schap, dat natuurlijk tot maxime heeft om geen doopecelen te lichten. De enkele, zooals de vader der arme Bettina, die nog de hand aan standen houdt en een schitterend, Fransch officier, die, na jaren van trouw, Bettina tot echtgenoot wenscht, en een harde weigering oploopt, doet dwaas-oudmodisch in dit geheel. Wanneer een geheele, zóó gesloten kaste, zooals de groote Regentenstand eenmaal was, géén mésalliance duldt dan is dat iets anders. Wie dan overtreedt, overtreedt individueel.

Maar de kleine Bettina had al geeneens een kaste meer om te compromitteeren, hoogstens nog een traditie, welke zonder groot koopmansgeld toch niet te gehoorzamen valt. Zij heeft, als piepjong ding, buiten Mama's weten om, een halve nacht verdanst op een officiersbal. En de indruk, welke zij toen op een Franschen luitenant gemaakt heeft, leidde tot zijn huwelijksaanzoek, vele, vele jaren later. De luitenant is baron de Montforton geworden, Ecuyer des Konings. En Gijsbert Tavelinck, de burgemeesterszoon, woont maar heel smalletjes op de Lijnbaansgracht, waar Mevrouw Tavelinck, eenmaal de schatrijke erfdochter Santje, freule van de Poll, met behulp van een meidje en haar jongste dochter zelf de kelder schoonmaakt, en Bettina met haar zuster

Jo van Ammers-Küller.
(Foto Godfried de Groot, Amsterdam)

Mijntje de weinig aangename taak verricht het kippenhok op de binnenplaats te reinigen en opnieuw te witten. En in „het zaaltje”, een pijpela aan de achterkant van 't huis, waar versleten zijden stoelen staan, en satijnen gordijnen hangen met groote gleeën op de plooiën, daar zit Heer Gijsbert, bleek, ziekelijk, afgedaan, onder de portretten zijner zelfbewuste voorzaten, en ontvangt den huwelijkspretendent. De jongeman geeft een korte beschrijving van zijn staat van dienst. In zes jaren tijds is hij van tweede luitenant tot kolonel-generaal bevorderd, en om zijn bijzondere dapperheid, baron van het Keizerrijk gemaakt.

„Mag ik u vragen,” zegt Gijsbert Tavelinck, „tot welke stand uw familie behoort?”

„Mijn vader is molenaar in een dorp bij Tours,” zegt de Franschman, verbluft over deze informatie, want de Keizer vraagt nooit naar stand. En 't komt hem haast ongelooft voor dat deze vader ancien-régime niet eens zijn dochter er bij roept om te raadplegen. Hij verzoekt het dringend. Maar ijskoud zegt Heer Gijsbert: „Monsieur kent de zeden der Hollandsche aristocratie niet. Hoe zou hij? Hij weet blijkbaar niet dat de vader slechts uit den kring der Regenten een echtgenoot voor zijn dochter kiest.”

— Die arme kleine Bettina... Haar vader heeft er haar van in kennis gesteld dat de jongeman die haar hand begeerde een „refuus” ontving, zijnde geen partij voor haar. En daarmee verdwijnt haar liefste uit haar leven. Een Dagboek slechts vermeldt: „Bettina heeden morgen een klein pakket ontvangen, draagende haar Naam, en bevattende een op ivoor geschilderd miniatuur en eenen haarlok. In een bijgevoegd schrijven in de Fransche taal het berigt dat de Baron de Montforton op den zesden July des Jaars 1809 bij Wagram is gesneuveld.” Dat bal was in 1799 geweest. In die tien jaren hebben de beide gelieven elkaar geen vier keer ontmoet..... HENDRIKA KUYPER-VAN OORDT.